

Engin ÇETİN, Altun Yaruk Sekizinci Kitap, Karahan Kitabevi, Adana 2017, 526 s., ISBN: 978-605-9374-59-0

Kazım ÇIRACI¹

Kitap ve İçeriği Hakkında Genel Bilgi

Türk Dilinin yazılı belgelerle takip edilebilen ilk tarihi dönemi kabul edilen Eski Türkçe döneminin Eski Uygur Türkçesi evresinden günümüze kalan eserlerin en önemlilerinden biri olan *Altun Yaruk* metninin aslı Sankritçe olmakla birlikte Sankritçeden Çinceye, Çince metinden de 10. yüzyılda Uygurcaya çevrilmiştir. Uygurca çeviri metnin Berlin ve St. Petersburg olmak üzere iki nüshası vardır; metin 10 kitaptan oluşur, 31 bölüm içerir. “Altun Yaruk Sekizinci Kitap” adlı 526 sayfadan oluşan bu çalışma 15.–20. bölümleri içerir.

Çalışmanın ilk olan bu baskısı 2017 yılı Eylül ayında Karahan Kitabevi (Adana) tarafından yapılmıştır. Yazarın oluşturduğu sırayla şu bölümlerden oluşur: 1. Giriş [1-11], 2. İnceleme [11-22], 3. Kaynaklar [23-36], 4. Metin [37-394], 5. Açıklamalar [395-421], 6. Dizin [421-526].

Giriş Bölümü

Giriş bölümünde yazar ilk olarak “Çalışmada İzlenen Yol” başlığı altında kitabın oluşumuna dair bilgi verir. Sonrasında ise “Altun Yaruk Sekizinci Kitap” başlığı altında sekizinci kitabın hangi bölümleri içerdiğini bildirir ve “Sekizinci Kitabın İçeriği” başlığı altında bu bölümlerin içeriği hakkında Çince metinle mukayeseli olarak geniş bilgi verir. Yazar bu bölümde son olarak “Sekizinci Kitap Üzerine Çalışmalar” başlığı altına Sekizinci Kitap üzerine yapılan çalışmalardan ayrıntılı olarak bahseder.

İnceleme Bölümü

İnceleme bölümünde yazar genel olarak, Sekizinci Kitabı oluşturan Berlin ve St. Petersburg’da bulunan *Altun Yaruk*’un nüshalarının katlog bilgilerine, yazım özelliklerine, nüsha farklılıklarına dair ayrıntılı bilgi verir.

Bu bölümde ayrıntılı olarak incelenen konular şu alt başlıkları taşır: “Sekizinci Kitabı Oluşturan Altun Yaruk Yazmaları”, ”Sekizinci Kitabı Oluşturan Yazmaların Yazım Özellikleri”, “Sekizinci Kitabı Oluşturan B ve Pb Nüshalarının Farklılıkları”. Bu bölümdeki son alt başlık “Ses Birim ve Yapıbirim Düzeyindeki Farklılıklar” ve “Sözcük ve Söz Dizimi Düzeyindeki Farklılıklar” olmak üzere iki alt başlığa daha ayrılır.

Yazar nüsha farklılıklarına dair, okuyucuya iki nüshanın karşılaştırmalı olarak farklılıklarını gösteren bir de tablo sunar. Bu tablo “Sözcük ve Söz Dizimi Düzeyindeki Farklılıklar” adlı en alt başlığa dahildir. Yazar buradaki “...sözcük ve söz dizimi düzeyindeki farklılıkların aşağıda da görüleceği gibi çoğunlukla temel ögeler dışında, bağlaç, ikilemenin bir unsuru vb. anlamı tamamlayıcı ögeler olduğu görülmektedir.(s. 18)” şeklindeki ifadesine örnekler gösterir ve farklılık gösteren sözcük ve cümleleri karşılaştırarak gösterdiği tabloyu okuyucuya sunar. Tablonun sol tarafında Berlin nüshasındaki farklılık gösteren sözcükler ve cümleler nüsha satır numaralarıyla birlikte, sağ tarafında ise St. Petersburg nüshasındaki –

¹ Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, TDE Bölümü, kazim1840@hotmail.com

Berlin nüshasına göre- farklılık gösteren sözcükler ve cümleler nüsha satır numaralarıyla birlikte yer alır.

Kaynaklar Bölümü

Eski Uygur Türkçesi ve özellikle de *Altun Yaruk* ile ilgili çalışmalar hakkında bir başvuru kılavuzu niteliği sergileyen bu bölüm on üç sayfa sürer.

Metin Bölümü

Metin bölümü çalışmanın ana bölümünü oluşturur. Şu iki alt bölümden oluşur: “1. Berlin Yazmalarının Çeviri Yazısı ve Harf Çevirisi [s.37-222]”, 2. Karşılaştırmalı Metin ve Çeviri [s. 223-394]”.

İlk alt bölümde Berlin yazmalarının transkripsiyonu ve transliterasyonu verilmiş, yazmalarla St. Petersburg yazması arasındaki ses ve söz düzeyindeki farklılıklar dipnotlarla gösterilmiştir.

İkinci alt bölümde ise St. Petersburg yazmasının transkripsiyonu ve transliterasyonu yapılmış, metne karşılık gelen Çince metin Uygurca metinle satır satır karşılaştırılarak yazılmış ve sayfanın en altında da Türkiye Türkçesine aktarımı yazılmıştır. Yazar böylelikle okuyucuya aynı anda hem çevrildiği metnin, hem Uygurca metnin, hem de Türkiye Türkçesine aktarılmış halinin aynı sayfada takip edilebilmesi imkânını sunar. Dipnotlarda iki nüshanın farklılıklarının gösterilmesinin yanı sıra konuyla ilgili çalışmalardaki farklı okumaların da gösterilmiş olduğu göze çarpar.

Açıklamalar Bölümü

Açıklamalar bölümünde yazar Çince metin ile Uygurca metnin uyumuna, nüsha farklılıklarına ve konuyla ilgili tartışmalara yer verir. Bu bölümde alt başlık verilmemiş, açıklanması gereken yerlerin nüshadaki satır numaraları madde madde verilerek ilgili açıklamaların yapılmış olduğu görülür.

Dizin Bölümü

Kitabın son bölümünü oluşturan bu bölümde “Uygurca Dizin” ve “Çince – Uygurca Karşılıklar Dizini” olmak üzere iki alt başlık bulunur. Yazar Uygurca dizini verdikten sonra okuyucuya bir de Çince – Uygurca karşılıklar dizini sunar. Uygurca dizinin madde başları şu hususları içerir: Uygurca madde başından sonra; –varsa- köşeli parantez içinde farklı yazılış şekli, köşeli parantez içinde Uygurca kelimelerin rakamla kullanım sıklığı, -yabancı kökenliyse- kökeni, anlamı, aldığı ekler, metindeki satır numarası ve Çince karşılığı.

Uygurca dizinde, kelimelerin Çince karşılıklarının verilmesinin yanı sıra bir de Çince-Uygurca karşılıklar dizininin okuyucuya sunulması, eserin bilimsel değerini arttırmakla birlikte okuyucuya eserin çevrildiği metinle mukayese etme imkânını sunar.

Yazar çalışmasının ön sözünde “*Altun Yaruk Sekizinci Kitap; yayımlanmasından önceki konuyla ilgili her çalışmadan güç alarak, önceki eserlerde ele alınan yöntemlerin kullanıldığı, kimi zaman yeni bakış açılarının geliştirilmeye çalışıldığı bir eser olarak ortaya çıktı.*” der. Muhakkak ki hocamızın bu çalışması da konuyla ilgili yapılacak çalışmalara güç verecektir.